

Geografické informační systémy

pojetí, definice, součásti

GIS - definice

organizovaný, počítačově založený system

hardwaru + softwaru + geografických informací a
lidí

vyvinutý:

- ke vstupu,
- správě,
- analytickému zpracování
- a prezentaci prostorových dat

Geografické informační systémy - GIS

- **GIS tvoří:**
 - technické vybavení
 - programové vybavení
 - data
 - lidé, uživatelé

Geografické informační systémy - GIS

- **GIS zabezpečuje (tj. funkce GIS):**
 - sběr dat
 - správu dat
 - analýzu dat
 - prezentaci dat

Sběr dat

Hlavní zdroje dat:

- **mapy** (topografické, tematické)
- **letecké snímky**
- **scény dálkového průzkumu Země**

Sběr dat

Pokud zdroje nejsou digitální, je nutná jejich **digitalizace**.

Hlavní metody digitalizace:

- ruční digitalizace
- skenování

Správa dat

- přidat/smazat/změnit
- posunout/otočit
- transformace
- změna projekce
- výřezy, oříznutí, napojení
- generalizace/vyhlazení
- dotazování
- geometrické výpočty
- statistika
- konverze raster – vektor a opačně

Data mohou být ukládána v **samostatných souborech** nebo v **geodatabázích**.

Soubory

Hlavička souboru

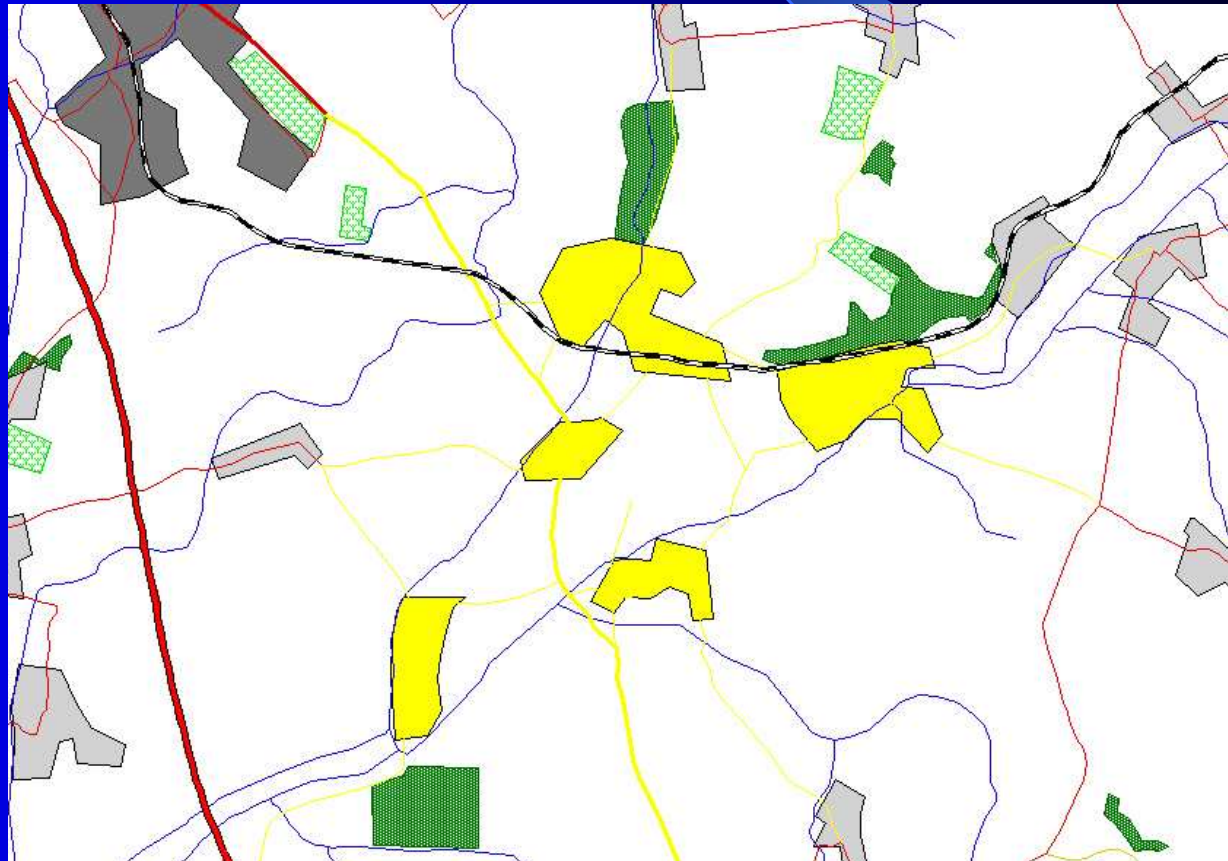
Vlastní data

```
ID;Y;X;Z;1;3610000;5400000;207;1;3610000;5400100;209;1;3610000;5400200;206;1;3610000;5400300;205;1;3610000;5400400;205;1;3610000;5400500;205;1;3610000;5400600;203;1;3610000;5400700;202;1;3610000;5400800;203;1;3610000;5400900;204;1;3610100;5400000;209;1;3610100;5400100;210;1;3610100;5400200;206;1;3610100;5400300;206;1;3610100;5400400;206;1;3610100;5400500;205;1;3610100;5400600;204;1;3610100;5400700;203;1;3610100;5400800;204;9999
```

Konec souboru (EOF)

Analýza dat

Příklad **jednoduchého výběru** – objekty jsou vybírány ručně pomocí „výběrového okna“

Analýza dat

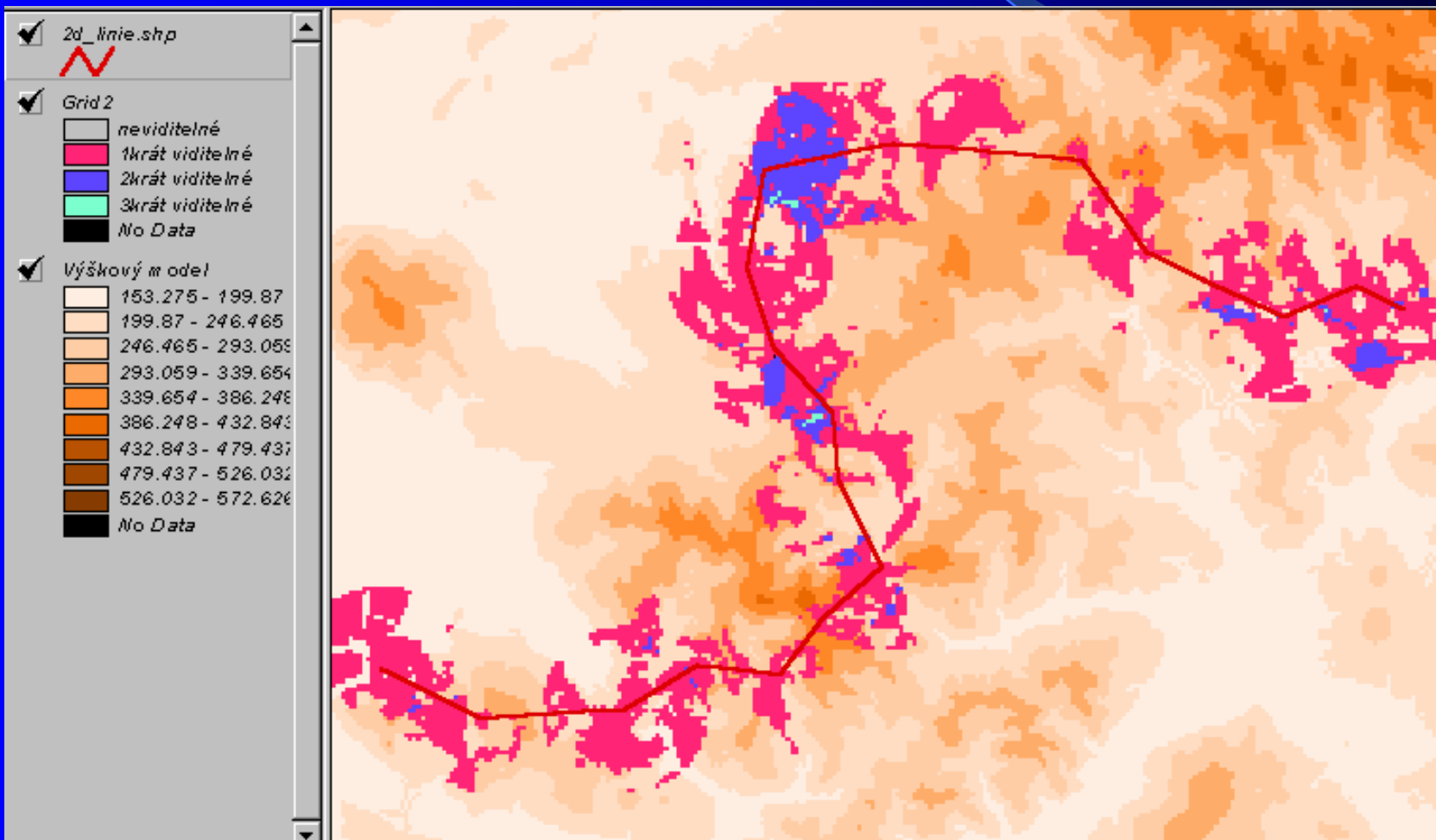
Příklad výběru podle **tematických vlastností**:

- zadání podmínky
- výběr objektů podle podmínky v atributové tabulce
- vybrané objekty v geometrické části - vizualizované

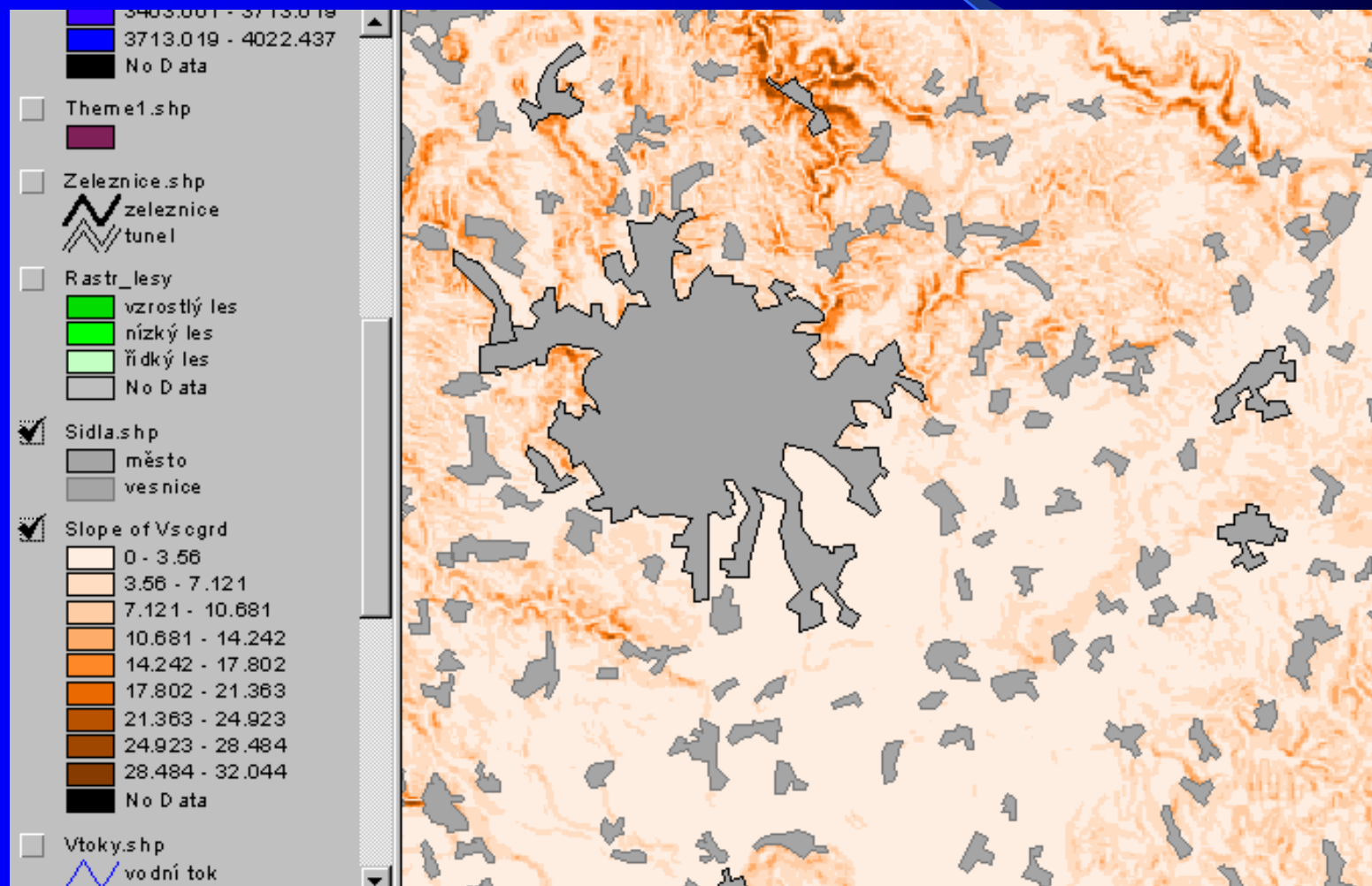
The screenshot displays the ArcView GIS 3.2 interface. On the left, the 'Attributes' window shows a table of data for the 'Sídla.shp' layer. The table has the following columns: Shape, Area, Perimeter, Sídla, Sídla_id, Label, Císloby, Císlo, and #. The data is filtered to show 38 of 743 selected records. The 'Area' column is highlighted in yellow, indicating the selection criteria. The map on the right shows a geographical area with various features, including roads, rivers, and buildings. The selected areas are highlighted in yellow on the map. The 'Fields' window on the left shows the attribute types for the selected records: (Int), (Dbm), (Styp), (J), (O), (P), (T), and ((P) > 500) ar.

Shape	Area	Perimeter	Sídla	Sídla_id	Label	Císloby	Císlo	#
Polygon	773783.500	6207.183	13351	189	189	940177	94017701	N P 3
Polygon	289470.500	3466.014	13366	185	185	930218	93021801	N P 3
Polygon	608537.000	3734.115	13368	157	157	950071	95007101	N P 3
Polygon	351854.500	2915.591	13371	190	190	940165	94016501	N P 3
Polygon	593196.125	5589.049	13372	191	191	940195	94019501	N P 3
Polygon	198370.000	1966.944	13398	187	187	930181	93018101	N P 3
Polygon	165258.000	1626.396	13409	189	189	930213	93021301	N P 3
Polygon	321659.000	2488.800	13413	160	160	950024	95002401	N P 3
Polygon	234166.500	2195.260	13424	191	191	930192	93019201	N P 3
Polygon	207938.500	2086.597	13432	192	192	930212	93021201	N P 3
Polygon	211506.000	2094.544	13439	163	163	950054	95005401	N P 3
Polygon	243964.000	2077.654	13441	194	194	930182	93018201	N P 3
Polygon	406657.000	3170.294	13445	192	192	940166	94016601	N P 3
Polygon	303571.000	2971.561	13446	193	193	940164	94016401	N P 3
Polygon	669379.000	4911.871	13461	194	194	940187	94018701	N P 3
Polygon	1430946.000	9512.037	13472	195	195	930202	93020201	N P 3
Polygon	750500.500	5197.912	13476	195	195	940169	94016901	N P 3
Polygon	25004.125	892.549	13490	196	196	0	0	N P 3
Polygon	269517.500	2315.081	13485	197	197	940146	94014601	N P 3
Polygon	584934.000	3770.273	13486	164	164	950028	95002801	N P 3
Polygon	202776.500	2168.852	13496	196	196	930197	93019701	N P 3
Polygon	416298.500	3111.384	13499	166	166	950038	95003801	N P 3
Polygon	430092.500	3201.933	13501	167	167	950023	95002301	N P 3
Polygon	470261.500	2953.797	13508	198	198	940170	94017001	N P 3
Polygon	918660.500	5962.845	13515	199	199	940174	94017401	N P 3
Polygon	605663.500	3727.492	13520	168	168	950026	95002601	N P 3
Polygon	758249.500	4466.194	13522	169	169	950053	95005301	N P 3
Polygon	146496.000	1511.973	13547	201	201	930269	93026901	N P 3
Polygon	634685.500	4580.418	13575	200	200	940175	94017501	N P 3
Polygon	254923.000	2219.836	13581	204	204	930210	93021001	N P 3
Polygon	527536.000	3960.079	13584	201	201	940171	94017101	N P 3
Polygon	1149404.500	7713.389	13586	202	202	940160	94016001	N P 3
Polygon	435191.500	3587.248	13607	172	172	950036	95003601	N P 3
Polygon	350963.000	3291.971	13612	203	203	940189	94018901	N P 3
Polygon	320887.000	2552.011	13614	205	205	930183	93018301	N P 3
Polygon	718514.000	4234.708	13616	173	173	950044	95004401	N P 3

Řešení viditelnosti podél trasy

Výpočet sklonů svahů

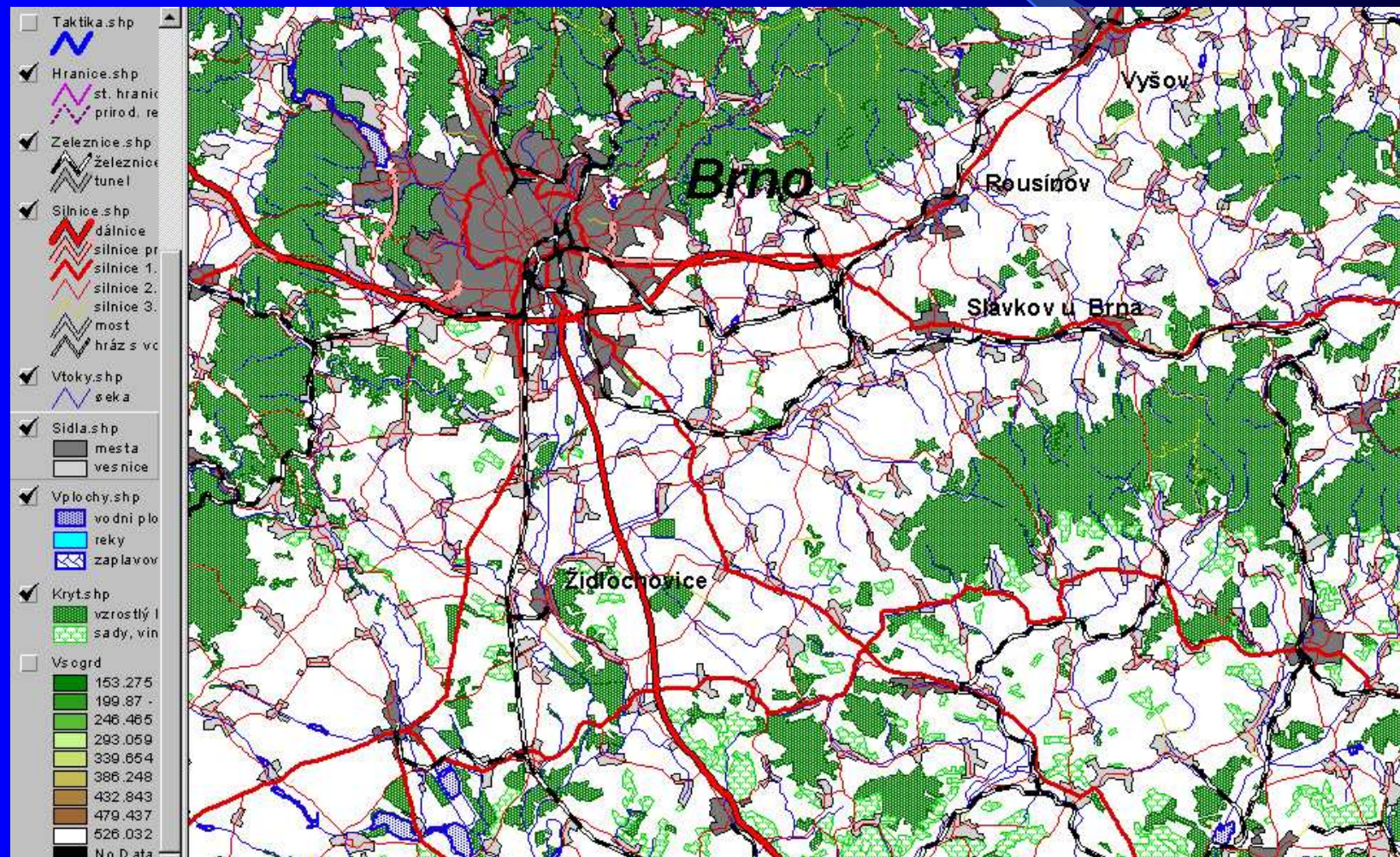
Zobrazení dat

- tabule

Výstup a prezentace dat

Výstup na monitor počítače – symbolizovaná vektorová data

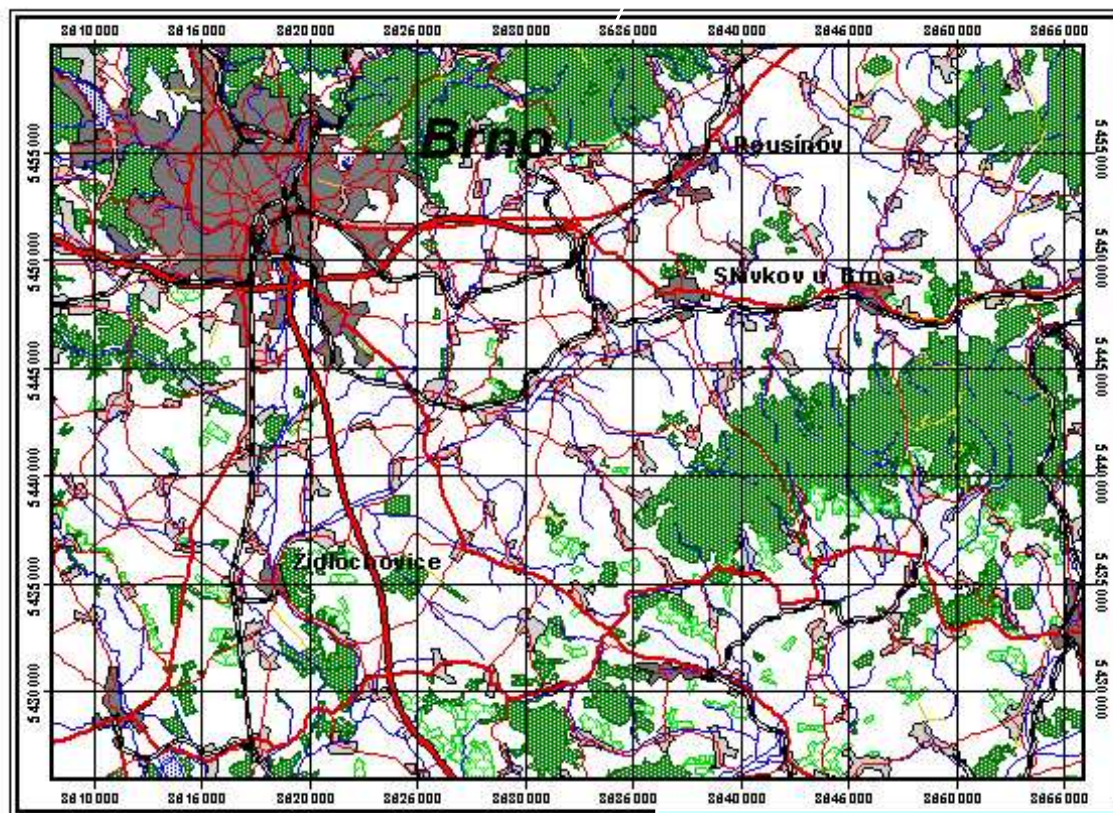
Výstup a prezentace dat

Výstup ve formě „mapy“ – symbolizovaná vektorová data

Název mapy

Brno

Rámové údaje –
souřadnicová síť

Značkový
klíč

Legenda

- Hranice.shp
 - st. hranice
 - prirod. rezervace
- Zeleznice.shp
 - železnice
 - tunel
- Silnice.shp
 - dálnice
 - silnice pro mot. vozidla
 - silnice 1. tř.
 - silnice 2. tř.
 - silnice 3. tř.
 - most
 - hráz s vozovkou
- Vtoky.shp
 - řeka
- Sídla.shp
 - mesta
 - vesnice
- Vplochy.shp
 - vodní plochy a nadrž
 - reky
 - zaplavované území
- Kryt.shp
 - vzrostlý les
 - sady, vlnice, chmel.

Měřítko

1:250000

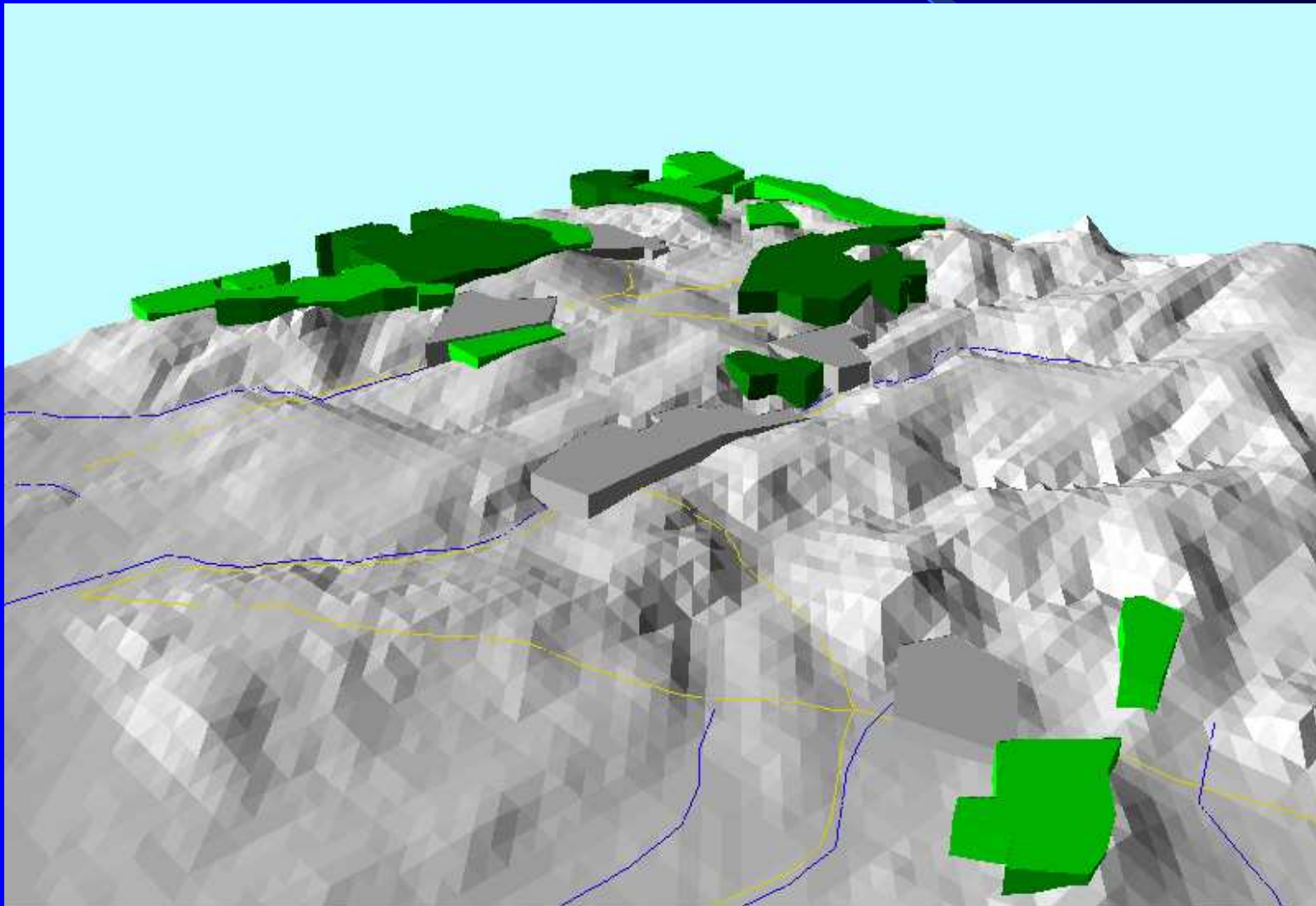
Vydavatelské
informace

Katedra vojenských inženýrských a územních
inženýrských věd v Brně

Výstup a prezentace dat

Výstup na monitor počítače - 3D pohled, vektorová a TIN data

Základní komponenty GIS

- hardware
- software
- data
- lidé

Hardware

HARDWARE

- počítače
- vstupní periférie
- výstupní periférie
- počítačové sítě

VSTUPNÍ PERIFÉRIE

VÝSTUPNÍ PERIFÉRIE

The image features a solid blue background with a subtle gradient. A thin, light blue curved line starts from the top left and arcs towards the right. On the right side, there is a wedge-shaped cutout that tapers towards the top right corner, revealing a darker blue area underneath. The word "Software" is centered in the middle of the image in a bold, orange-yellow font with a slight drop shadow.

Software

Software = programové vybavení

= *soubor programů vykonávající veškeré operace systému*

jsou tvořeny velkým počtem programových podsystemů, tzv. modulů

- podsystem vstupu dat
- podsystem uložení dat a správy databáze
- podsystem prostorových analýz
- podsystem transformace a konverze dat
- podsystem výstupu a prezentace dat
- uživatelské rozhraní

Lidé

Lidé, uživatelé

- **uživatelé** – kvalitní uživatelské rozhraní, intuitivní ovládání

nutnost porozumět základním principům GIS

- **tvůrci GIS, programátoři**

The image features a blue gradient background that transitions from a lighter blue on the left to a darker blue on the right. A thin, light blue curved line starts at the top left and curves towards the right. The word "Data" is written in a bold, orange, sans-serif font, positioned in the upper-middle part of the image. The overall composition is simple and modern.

Data

data * informace

- **Data**

- se skládají z čísel, textu nebo symbolů, které jsou v určitém smyslu neutrální
- např. neupravená geografická fakta - teploty v určitém místě

- **Informace**

- představují význam dat
- slouží k určitému účelu a poskytují nějaký stupeň vyhodnocení
- lze ji přiřadit určitou hodnotu a spojit ji s jinými informacemi
- GIT kombinují informace z různých zdrojů

Aspekty geografických dat

- **Prostorový aspekt** - projevuje se se změnou vlastností jevu z místa na místo
- **Časový aspekt** - odráží změnu jevu v čase (od jednoho záznamu ke druhému)
- **Tematický aspekt** - charakterizuje změnu jevu v jeho vlastnostech (od jedné vrstvy k jiné)

Typy digitálních geografických dat

Digitalní data mohou být geografická nebo negeografická:

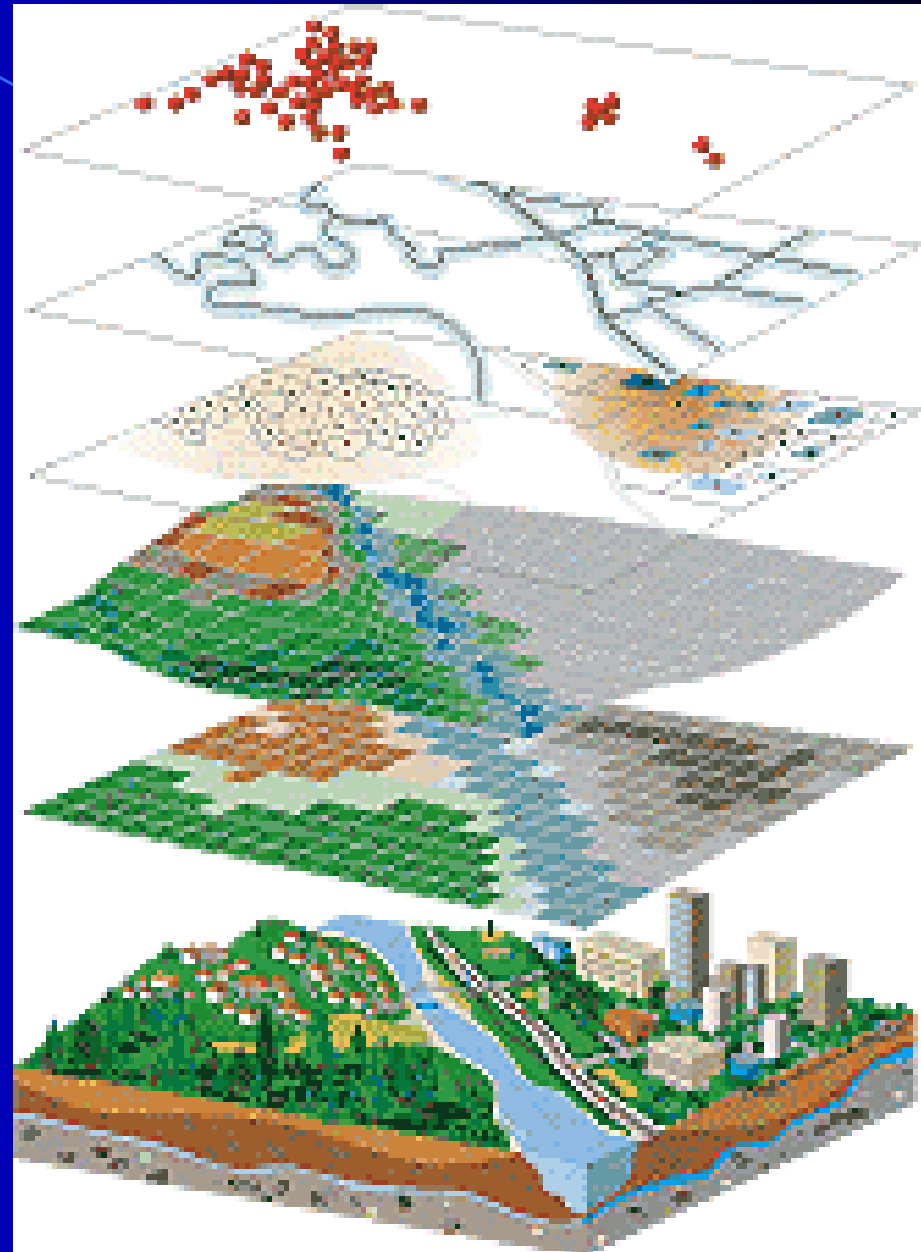
- **geografická data:**
 - mají polohovou informaci
 - mohou být ve formátu 2D, 2.5D, 2+1D, 3D (3x), 4D
 - obvykle mají topologii – vzájemné prostorové vztahy
- **negeografická data** – obrázky, fotografie, videa, texty ... - nenesou polohovou informaci

Geografická data

Rozdělení formátů geografických dat podle typu souřadnic:

- **2D** – geometrie objektů je modelována jako planární graf
- **2.5 D** – body mají přiřazený atribut – jejich výšku
- **2+1D** - 2D data and zvláštní výšková vrstva (často jako digitalizované vrstevnice)
- **3D** – objekty jsou modelovány ve trojrozměrném souřadnicovém systému
- **4D** – ke geometrii je doplněn čas

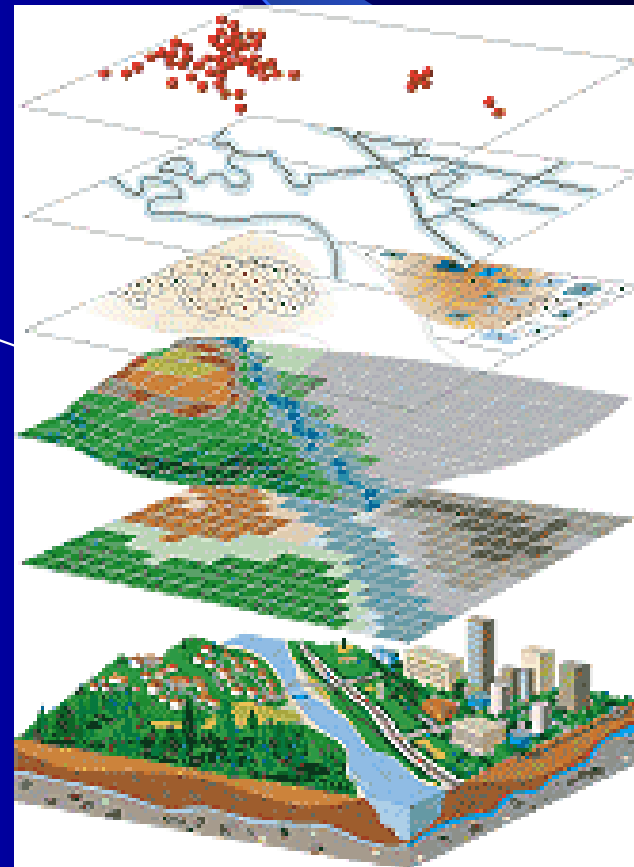
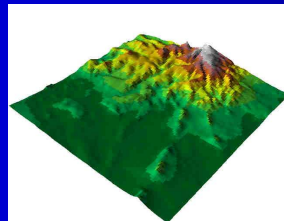
Model reality

Geografická data

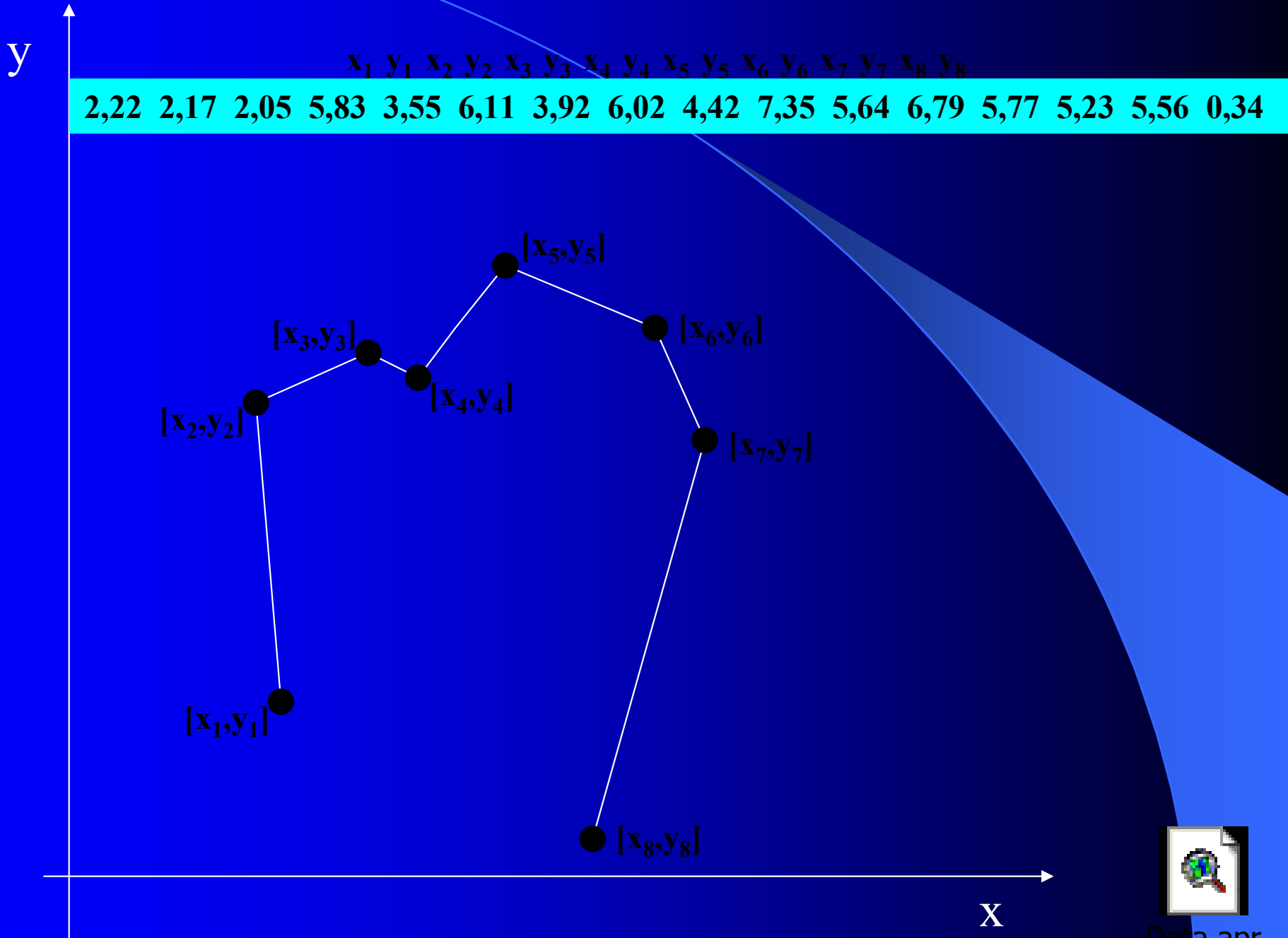
Rozdělení formátů dat podle jejich geometrické reprezentace:

- vektorový formát
- rastrový formát
- trojúhelníkový formát

Vektorová data

tabule

Vektorový formát

Charakteristika:

- používané pro **body, linie a plochy**
- obvykle pro **diskrétní objekty a jevy**
- poloha je definována s **vysokou přesností**
- objekty mají **přesnou polohu a tvar**
- možnost **připojit tematická data (atributy)**
obvykle jako databázové tabulky

Vektorový formát

Příklad dat ve vektorovém formátu
(digitální model území DMÚ 200)

Atributová tabulka

Shape	Area	Perimeter	Sidla	Sidla_id	Label	Čísloby	Číslo	In	Dob	Styč	V	O	F
Polygon	525269.000000	3715.572000	516	595	65	1170031	117003101			3120	Třetice	0	0
Polygon	12050480.0000	28178.740000	523	733	67	1170048	117004801			3110	Znojmo	0	0
Polygon	3359.000000	3213.053000	528	599	71	1170032	117003201			3120	Bantice	0	0

vektorová kresba

Tabule

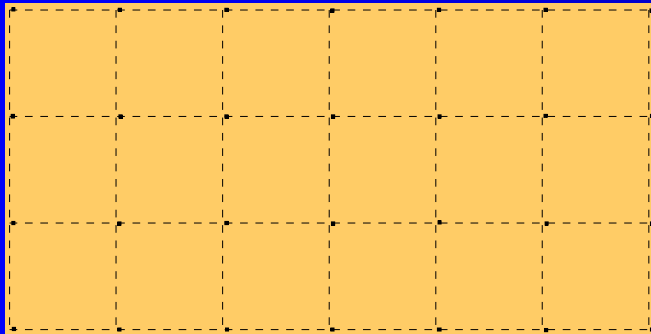
Výhody:

- je možné pracovat s jednotlivými objekty jako se samostatnými celky
- menší náročnost na paměť
- dobrá reprezentace jevové struktury dat
- kompaktnost struktury
- kvalitní grafika, přesné kreslení, znázornění blízké mapám
- jednoduché vyhledávání, úpravy a generalizace objektů a jejich atributů
- vysoká geometrická přesnost

Nevýhody:

- složitější odpovědi na polohové dotazy
- obtížná tvorba překryvů vektorových vrstev
- komplikovanost datové struktury
- výpočtová náročnost, potřeba speciálního SW, kvalitní SW
- problémy při náročných analytických operacích, složitost výpočtů
- problémy při tvorbě modelů, komplikované využití pro simulaci jevů

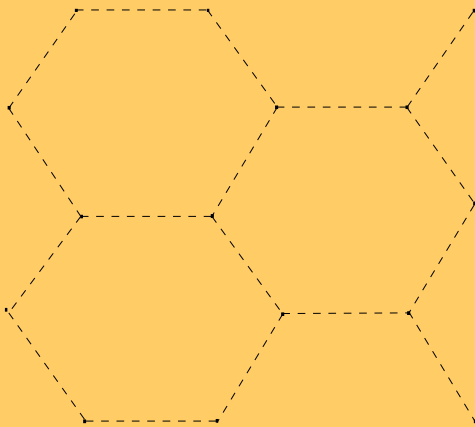
Rastrová data

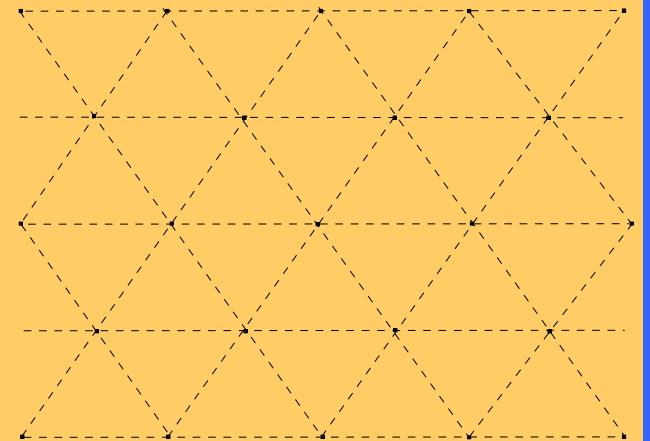
čtvercový

obdélníkový

šestiúhelníkový

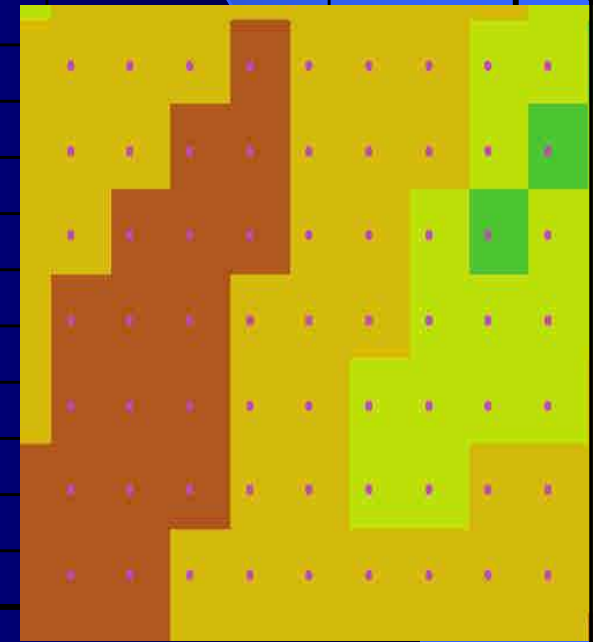
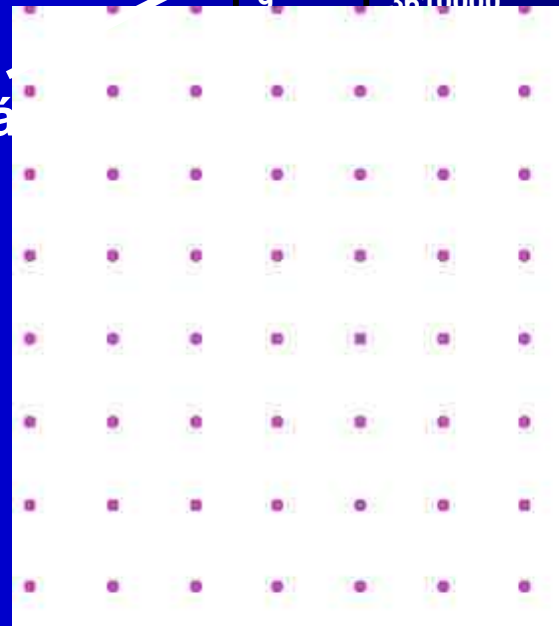
trojúhelníkový

Rastrový formát

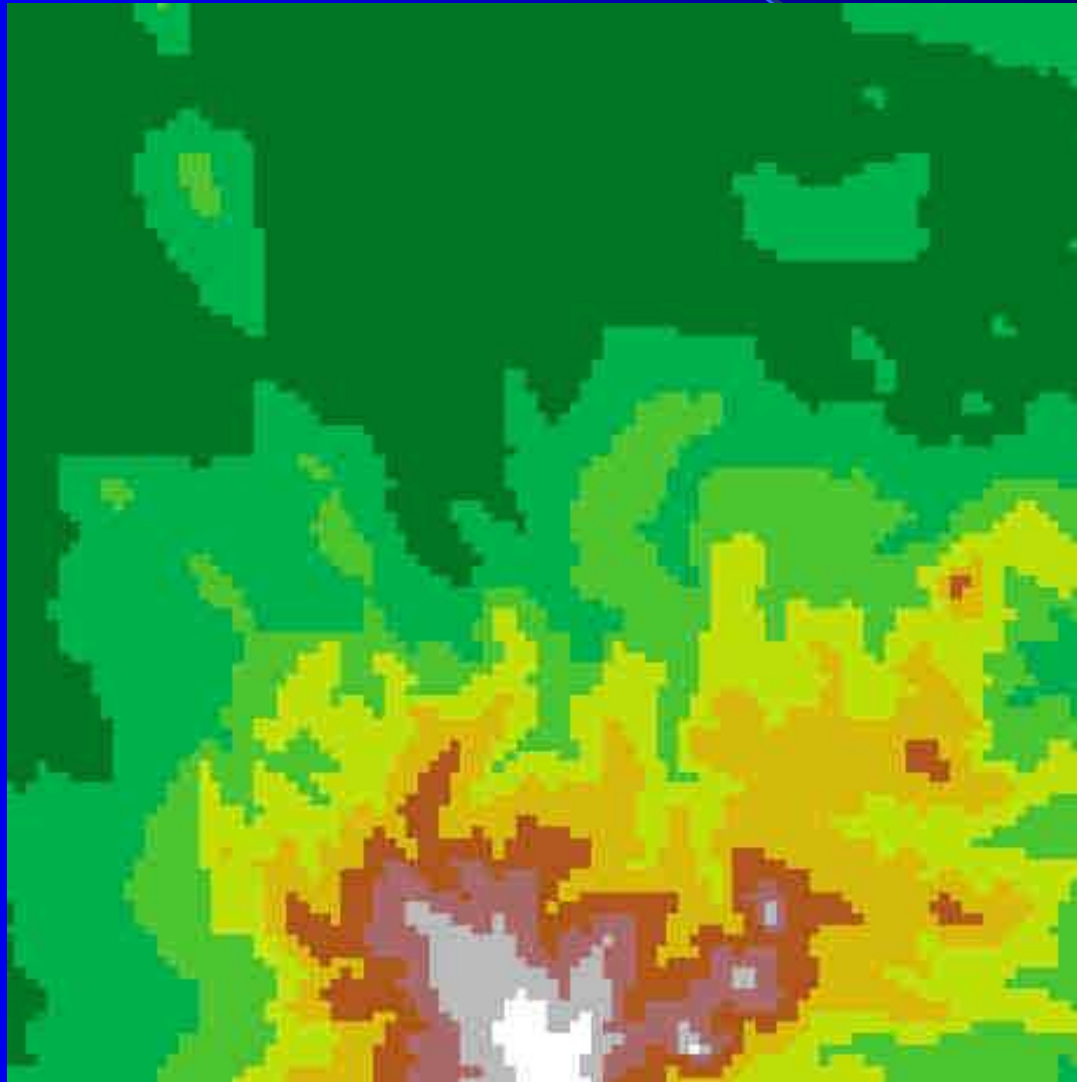
Možnost vytvářet spojitě objekty a jevy z diskrétních bodů. Body mohou být rozloženy pravidelně nebo nepravidelně.

- identifikace
- horizontální poloha
- naměřená hodnota atributu (zde nadmořská výška bodu)

ID	Y	X	Z
1	3610000	5400000	207
2	3610000	5400100	209
3	3610000	5400200	206
4	3610000	5400300	205
5	3610000	5400400	205
6	3610000	5400500	205
7	3610000	5400600	203
8	3610000	5400700	202
9	3610000		

Rastrový formát

Povrch celého
prostoru

Rastrový formát

Charakteristika:

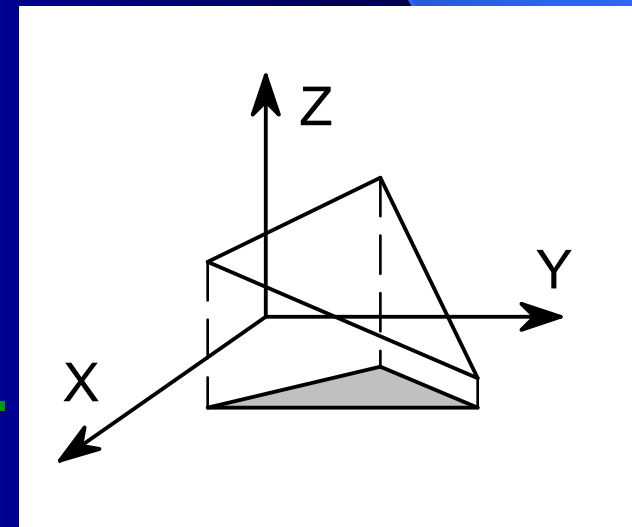
- obvykle používané pro spojité objekty a jevy (povrchy, sklony, srážky, atmosférický tlak, půdní druhy ...)
- typem rastrových dat jsou i digitalizované a klasifikované **letecké snímky a scény dálkového průzkumu Země**
- objekty jsou tvořené výčtem pixelů obsahujících daný objekt
- každý **pixel má měřitelné vlastnosti** (pravou nebo nepravou barvu, bitový řetězec, jinou hodnotu ...)
- každý objekt (objektová třída objektů) **může být propojený s atributovou tabulkou**

Prezentace prostorových dat

Trojúhelníkový formát

Charakteristika:

- **nepravidelné povrchy**
- možnost modelovat strukturu povrchu
- **vstupní data** – diskrétní body s pravidelným nebo nepravidelným prostorovým rozložením, „zlomové“ linie
- vytváření optimalizované **nepravidelné trojúhelníkové sítě (Triangulated Irregular Network - TIN)**

Trojúhelníkový formát

3D vizualizace povrchu modelovaného
metodou TIN – bez a s barevnou
hypsometrií

